

The problem of archiving and preservation of film costumes

Mirrakhimova Shakhnoza Rustamovna

Teacher of Tashkent International University of Chemistry

Annotation

Film costumes are an integral part of film art, they play an important role not only in creating an image, but also in reflecting the historical era, national culture and artistic aesthetics. This article analyzes the main problems associated with archiving and preserving film costumes, their causes and modern solutions.

Keywords: film costumes, archiving, preservation, cultural heritage, costume design, restoration

Annotatsiya

Kino liboslari film san'atining ajralmas qismi bo'lib, ular nafaqat obrazni yaratishda, balki tarixiy davr, milliy madaniyat va badiiy estetikani aks ettirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada kino liboslarini arxivlash va saqlash bilan bog'liq asosiy muammolar, ularning kelib chiqish sabablari hamda zamonaviy yechimlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kino liboslari, arxivlash, saqlash, madaniy meros, kostyum dizayni, restavratsiya

Kinematografiya san'ati rivoji bilan bir qatorda kino liboslari ham badiiy va tarixiy ahamiyatga ega madaniy meros sifatida qaralmoqda. Har bir filmda qo'llanilgan libos muayyan davr ruhini, qahramon xarakterini va rejissyor g'oyasini ifodalaydi. Shu bois kino liboslarini to'g'ri arxivlash va saqlash masalasi bugungi kunda dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

Kino liboslarining tarixiy va madaniy ahamiyati. Kino liboslari orqali tomoshabinlar o'tmish davrlar kiyinish madaniyati, ijtimoiy tabaqalar farqi va milliy urf-odatlar bilan tanishadilar. Ayniqsa tarixiy va biografik filmlarda ishlatilgan liboslar ilmiy-tadqiqotlar uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Ularning yo'qolishi yoki shikastlanishi madaniy xotiraning yo'qolishiga olib keladi.

Kino liboslarini arxivlash jarayoni murakkab va ko'p bosqichli jarayon bo'lib, u bir qator tashkiliy, texnik hamda ilmiy muammolar bilan chambarchas bog'liq. Ushbu muammolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish kino liboslarini madaniy meros sifatida saqlab qolishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Materiallarning tez yemirilishi. Kino liboslari ko'pincha ipak, jun, paxta, shuningdek, sun'iy tolalardan tayyorlanadi. Ushbu matolar tashqi muhit ta'siriga juda sezgir bo'lib, noto'g'ri saqlash sharoitlarida tez yemiriladi. Yuqori namlik matolarda mog'or paydo bo'lishiga, past yoki juda yuqori harorat esa tolalarning mo'rtlashishiga olib keladi. Yorug'lik, ayniqsa to'g'ridan-to'g'ri quyosh nuri ranglarning xiralashishiga va mato tuzilmasining buzilishiga sabab bo'ladi. Bundan tashqari, chang va hasharotlar ham liboslarning jismoniy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Saqlash joylarining yetishmasligi. Ko'plab kino studiyalar va madaniy muassasalarda kino liboslarini saqlash uchun maxsus jihozlangan omborlar yetarli emas. Natijada liboslar tor xonalarda, ventilyatsiyasi yomon, harorat va namlik nazorati mavjud bo'lmagan joylarda saqlanadi. Bu esa liboslarning bukilib qolishi, shaklining buzilishi va mexanik shikastlanishiga olib keladi. Maxsus manekenlar, ilgichlar va saqlash qutilarining yetishmasligi ham muammoni yanada chuqurlashtiradi.

Tizimli kataloglashtirishning yo'qligi. Kino liboslarini arxivlashda muhim muammolardan biri — tizimli va raqamli kataloglashtirishning yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligidir. Ba'zi liboslar qaysi film uchun tayyorlangani, qaysi sahnalarda ishlatilgani yoki qaysi aktyor tomonidan kiyilgani haqida aniq hujjatlarsiz qolib ketadi. Natijada liboslarning tarixiy va badiiy qiymati pasayadi, ularni tadqiq qilish va ko'rgazmalarga tayyorlash qiyinlashadi. Zamonaviy arxiv tizimlarining yetishmasligi ma'lumotlarning yo'qolish xavfini oshiradi.

Moliyaviy va mutaxassislar yetishmasligi. Kino liboslarini saqlash va restavratsiya qilish jarayoni katta moliyaviy mablag' hamda yuqori malakali mutaxassislarni talab etadi. Afsuski, ko'plab

muassasalarda tekstil konservatsiyasi va kostyum restavratsiyasi bo'yicha mutaxassislar yetarli emas. Moliyaviy resurslarning cheklanganligi esa zamonaviy jihozlar xarid qilish, ilmiy tadqiqotlar o'tkazish va mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlarini kamaytiradi.

Saqlash va restavratsiya muammolari. Vaqt o'tishi bilan kino liboslari rangini yo'qotadi, choklari bo'shashadi, bezak elementlari ajralib ketadi yoki mexanik shikastlanadi. Restavratsiya jarayoni esa juda nozik va ilmiy asoslangan yondashuvni talab qiladi. Har bir libosning materiali, yoshi va tarixiy ahamiyati hisobga olinmasdan amalga oshirilgan restavratsiya ishlari libosning asl ko'rinishini buzishi yoki uning qiymatini pasaytirishi mumkin. Shu sababli restavratsiya jarayonida minimal aralashuv va hujjatlashtirish tamoyillariga qat'iy amal qilish zarur.

Bugungi kunda kino liboslarini saqlashda quyidagi yechimlar samarali hisoblanadi:

Raqamli arxivlash – liboslarni foto va video shaklda hujjatlashtirish

Maxsus saqlash sharoitlari – harorat va namlikni nazorat qiluvchi omborlar.

Muzey va ko'rgazmalar – liboslarni ommaga namoyish qilish orqali ularning qadriyatini oshirish.

Mutaxassislar tayyorlash – kostyum restavratsiyasi bo'yicha kadrlar yetishtirish.

Xulosa qilib aytganda, Kino liboslarini arxivlash va saqlash muammosi nafaqat texnik, balki madaniy ahamiyatga ega masaladir. Ushbu liboslar milliy va jahon kinematografiyasi tarixining muhim qismi hisoblanadi. Shuning uchun ularni ilmiy asosda saqlash, tizimli arxivlash va kelajak avlodga yetkazish muhim vazifalardan biridir.

Adabiyotlar ro'yxati

- Entwistle, J. The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory. Polity Press, 2015.
- Juraev, A., & Juraeva, M. (2024). METHODOLOGICAL IMPORTANCE OF DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH. Теоретические аспекты становления педагогических наук, 3(20), 100-104.
- Xamdamovna, I. M. (2022). Stylistic features of the use of asindefinite in languages of different systems. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11, 30-33.
- Odilovna, K. D., & Razzoqovich, J. A. TALABALARNING TEXNIK KONSTRUKTORLIK KOMPITENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA DASTURIY TA'LIM VOSITALARDAN FOYDALANISH METODIKASI. ARXITEKTURA, MUHANDISLIK VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR JURNALI, 2(1), 43-45.
- Buranova, L. (2023). The Peculiarities of Monologue Speech in Teaching Foreign Language. Foreign Linguistics and Linguodidactics, 1(5), 74-78.
- Baymenova, K. (2022). O'Quvchilar Funksional Savodxonligini Baholash Bo'yicha Dasturni (Pisani) Fanlararo Bog'liqlik Asosida O'rganish. Miasto Przyszlosci, 26, 131-134.
- Setiawan, R., Cavaliere, L. P. L., Halder, S., Koti, K., Sarsengaliy, B., Pallathadka, H., & Rajan, R. (2021). The Concept of the Cryptocurrency and the Downfall of the Banking Sector in Reflecting on the Financial Market (Doctoral dissertation, Petra Christian University).
- Kosimov, B. (2021). Judicial Tenure And Its Role In Securing Judicial Independence: Practices From Uzbekistan And The United States. The American Journal of Political Science Law and Criminology, 3(04), 125-131.
- Тошпулатов, И. А., & Фозилов, У. З. (2016). ВЛИЯНИЕ ДИВИДЕНДНОЙ ПОЛИТИКИ НА ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ. Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов, (5), 104-106.
- Khusanova, G., & Husanboyeva, K. (2025, December). Uzbekistan's Cooperation With International Organizations. In International Conference on Global Trends and Innovations in Multidisciplinary Research (Vol. 1, No. 6, pp. 4-6).
- Daniyarov, K., Baymuratova, Z., Aytmuratova, U., Dauletalieva, A., & Ospanova, F. (2023). Financial support for agricultural business subjects in the innovative development of the economy. In E3S Web of Conferences (Vol. 389, p. 09054). EDP Sciences.

- Shodiyeva, G. (2025). O 'zbek hamda ingliz tillarida leksik-sintaktik toifalarning farqlanishi. TARAQQIYOT SPEKTRI, 1(8), 6-11.
- Khayitbaevich, D. K. (2024). EXPLORING THE FLEXIBILITY OF ADJECTIVE ORDER IN ENGLISH: COGNITIVE, PRAGMATIC, AND STYLISTIC PERSPECTIVES. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 2(5), 593-597.
- Shodieva, G. (2025, December). Cognitive-Stylistic Study Of Palindromes In Typologically Diverse Languages (Based On Uzbek And English Examples). In International Conference on Global Trends and Innovations in Multidisciplinary Research (Vol. 1, No. 6, pp. 65-67).
- Landis, D. Filmcraft: Costume Design. Focal Press, 2012.
- Mollo, J., Brown, A. The Costume Designer's Handbook. Thames & Hudson, 2010.